

Hvordan kan kunnskapen fra tilsynet brukes i det videre arbeidet?

Seniorrådgiver Kjersti Engeseth

Hva jeg skal si noe om

- Hva sier det nasjonale tilsynet oss?
- Pågående prosesser som kan bidra inn i kommuners systematiske folkehelsearbeid
- Oppklaring rundt hva evaluering er i et systematiske folkehelsearbeid

Er resultatene overraskende?

-Hva sier tilsynet oss?

- **Oversiktsdokument over helsetilstanden og faktorer som påvirker – når?**

- Under utarbeidelse: 44 (14 %)
- 2024: 101 (33 %)
- 2023: 83 (27 %)
- 2020-2022: 38 (12 %)
- 2015-2019: 28 (9 %)
- Ikke lagd slikt dokument: 14 (5 %)

- **Hvem er involvert i dette arbeidet?**

- Helse og velferd (274)
- Samfunnsmedisinsk (228)
- Utdanning (217)
- Kultur (195)
- Plan og bygg (189)
- Samfunns-/byutvikling (180)
- Barnehage (179)
- Frivillighet (129)
- Miljø og klima (126)
- Miljøteknisk, næring, eiendom, annet (265)

Identifiserte folkehelseutfordringer

NB Foreløpige resultater

- ...med utgangspunkt i påvirkningsfaktorer – gruppert etter betydning:
  - Befolkning
  - Oppvekst- og levekårsforhold
  - Fysisk, biologisk, kjemisk, sosialt miljø (FBKS)
  - Helsereelatert atferd
  - Skader og ulykker
- Viktigste innen hver hovedgruppe:
    - Befolkning: aldring, SØS-forskjeller
    - Oppvekst/levetår: levetår skole/utdanning, arbeidslivstilknytning
    - FBKS: Utenforskap/ensomhet, sosial støtte/deltagelse
    - Atferd: fysisk aktivitet, rus, kosthold
    - Skader/ulykker: ulykker

Og hva gjør de med det?

Hovedområde	Faktor	Kommuner med utfordring	Kommuner med tiltak
Befolkning	Aldring	152	127
	SØS-forskjeller	110	78
Oppvekst- og levekårsforhold	Levekår	56	52
	Skole/utdanning	45	78
	Arbeidslivs-tilknytning	44	26
FBKS	Utenforskap/ensomhet	130	112
	Sosial støtte/deltagelse	42	83
Helserelatert atferd	Fysisk aktivitet	53	53
	Rusmidler	37	31
	Kosthold	31	26
Skader/ulykker	Skader/ulykker	1	2

Evaluering

- Har kommunen gjennomgått og vurdert sitt arbeid med folkehelse i 4-års perioden?
- JA: 185
- NEI: 115

- Hvilke forbedringsområder ønsker kommunen å arbeide med?
  - 136 unike svar, bl. annet:
  - Aldersvennlig boligtilbud
  - Styrke befolkningens helsekompetanse
  - Evaluering - systematisk planarbeid
  - Alkohol og rus
  - Styrke tverrsektorielt samarbeid
  - Utenforskap
  - Psykisk helse
  - Bedre systematisk folkehelsearbeid

NB Foreløpige resultater

- Hvordan skal kommunene nyttiggjøre seg disse erfaringene i neste 4-årssyklus?
  - 109 unike svar, bl. annet:
  - Aktiv bruk av handlingsprogramprosessen
  - Dreie over til aldersvennlege lokalsamfunn
  - Gjennom strategisk arbeid, kunnskapsinnhenting, prioritert satsning og evaluering av planverk
  - Prøve ut nye metoder
  - Opprette arbeidsplasser og boligutvikling

Hva sier tilsynet oss?

- God prosess
- Tilsvarende resultater for det tidligere kartlegginger av kommuners systematiske folkehelsearbeid
- Bra med kvalitetssikring gjennom dybdeintervju

- Hvordan kan vi bruke resultatene videre?

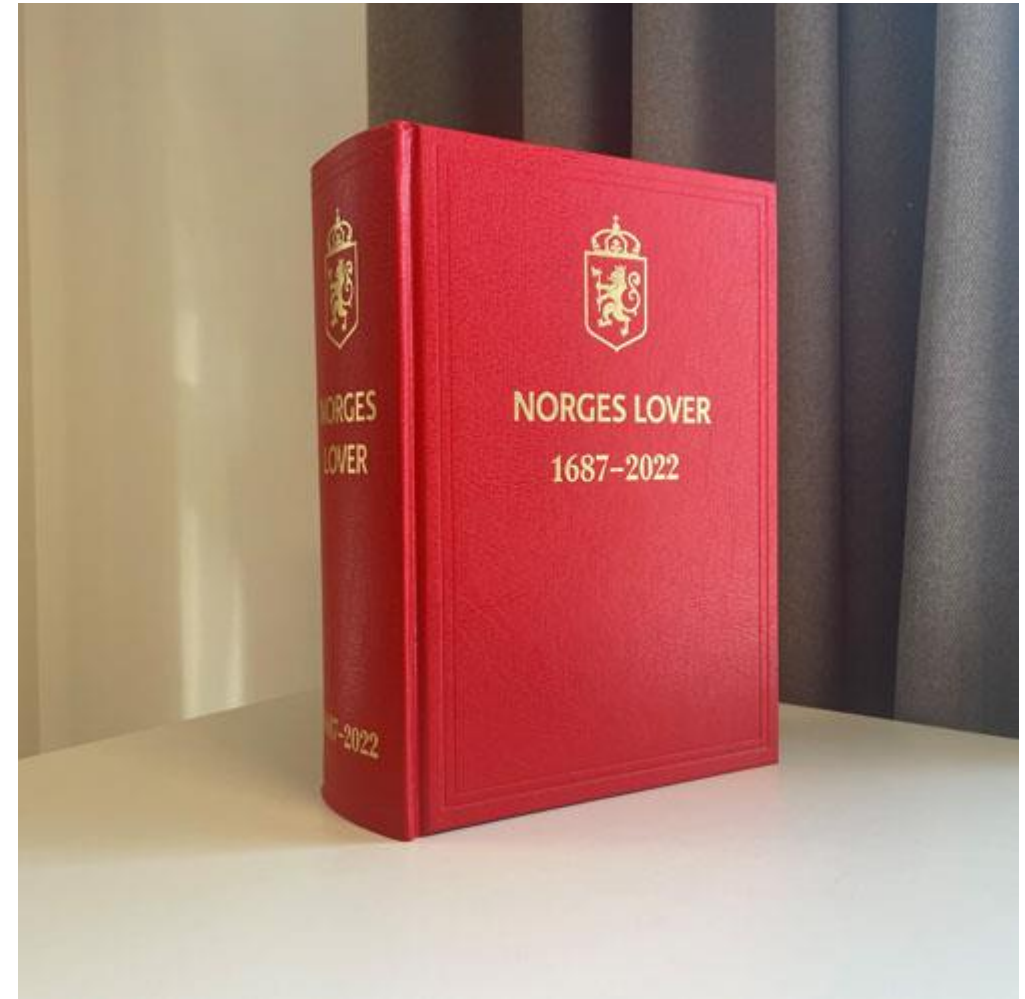

Pågående prosesser som kan bidra inn i kommuners systematiske folkehelse arbeid

Forslag til endringer i lov om folkehelsearbeid er sendt ut på høring

- Mye erfaringer nå i kommuner og fylkeskommuner med styrker og svakheter med loven
- Har vært gjenstand for evalueringer og tilsyn
- Erfaringer fra pandemien
- Nye utfordringer - verden endrer seg
- Viktig rammeverk for folkehelsearbeidet i Norge
- Høringsfrist er 18. januar 2025

Hovedgrep i det systematiske folkehelsearbeidet på lokalt nivå

- spissing av oversiktsbestemmelsen mot det man kan gjøre noe med
- forslag til tiltak inngår i kommunale og fylkeskommunale beslutningsgrunnlaget.
- kravet om evaluering av folkehelsearbeidet tydeliggjøres.

Omhandler bestemmelsene: § 5 oversikt, § 6 plan og mål, § 7 Tiltak

§ 5 oversikt

- Oversikten skal være skriftlig og identifisere folkehelseutfordringene i kommunen, herunder vurdere konsekvenser og årsaksforhold **som grunnlag til å vurdere planbehov og tiltak**. Kommunen skal særlig være oppmerksom på trekk ved utviklingen som kan skape eller opprettholde sosiale eller helsemessige problemer eller sosiale helseforskjeller.

§ 6 plan og tiltak.

- Oversikten etter § 5 annet ledd skal, **sammen med avklaring av planbehov og tiltak**, inngå som grunnlag for arbeidet med kommunens planstrategi. En drøfting av kommunens folkehelseutfordringer **og aktuelle tiltak** bør inngå i strategien, jf. plan- og bygningsloven § 10-1.
- Kommunen skal i sitt arbeid med kommuneplaner etter plan- og bygningsloven kapittel 11 fastsette overordnede mål, strategier **og tiltak** for folkehelsearbeidet som er egnet til å møte de utfordringer kommunen står overfor med utgangspunkt i oversikten etter § 5.

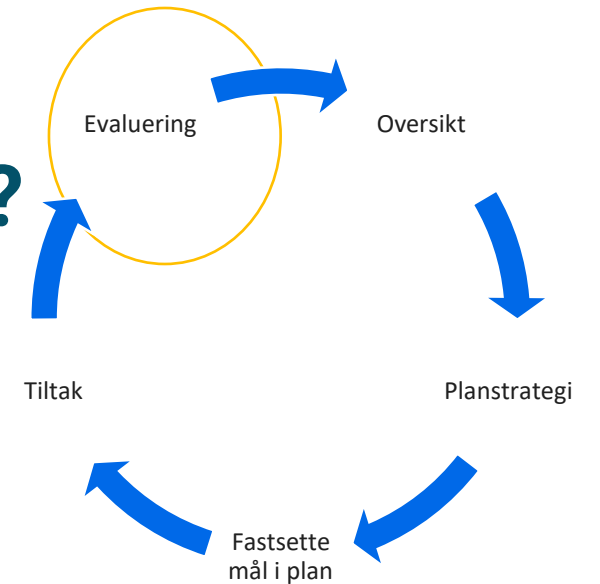
§ 7 tiltak

- Kommunen skal iverksette nødvendige tiltak for å møte kommunens folkehelseutfordringer, jf. § 5. Dette kan blant annet omfatte tiltak knyttet til:
  - a) bakenforliggende påvirkningsfaktorer som oppvekst- og levekårsforhold, som bolig, utdanning, arbeid og inntekt, samt fysiske og sosiale miljøer,
  - b) livsstilsfaktorer som fysisk aktivitet, kostholdernæring, skader og ulykker, tobakksbruk og alkohol- og annen rusmiddelbruk.
  - c) fremming av psykisk helse og forebygging av psykiske plager og lidelser, ensomhet, vold og overgrep,
  - d) andre helsetrusler som skader og ulykker, og smittsomme sykdommer.

Oppklaring rundt hva evaluering er i et systematiske folkehelsearbeid

Hva inngår i evaluering av folkehelsearbeidet?

- 1) Vurdere om kommunens folkehelsearbeid utvikles i riktig retning
- 2) Vurdere hvilke forbedringsområder kommunen har i sitt systematiske folkehelsearbeid

Utdrag høringsnotat – forsøk på tydeliggjøring

«Evaluering er en del av kunnskapsutviklingen. Dette gjelder også erfaringsbasert kunnskap som er satt i system. Kommunens systematiske folkehelsearbeid etter folkehelseloven er visualisert gjennom en sirkel som består av fem bestanddeler: oversikt, planstrategi, fastsette mål i plan, tiltak og evaluering. De fire første er alle knyttet til bestemte paragrafer i loven; henholdsvis §§5, 6 og 7. Evaluering er ikke direkte knyttet til en bestemmelse. Hensikten med evaluering av kommuners systematiske folkehelsearbeid er for kommuner å vurdere om arbeidet for bedre folkehelse utvikles i riktig retning, gjennom å sikre at de konkrete kravene i lov og forskrift og lovens formål om systematisk og langsiktig folkehelsearbeid, jf. § 1, er oppfylt. «

Kravet til internkontroll

- Etter folkehelseloven § 30 skal kommunen ha internkontroll med folkehelsearbeidet, etter reglene i kommuneloven § 25-1.
- Kommuneloven § 25-1:

Kommuner og fylkeskommuner skal ha internkontroll med administrasjonens virksomhet for å sikre at lover og forskrifter følges. Kommunedirektøren i kommunen og fylkeskommunen er ansvarlig for internkontrollen.

Internkontrollen skal være systematisk og tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

Ved internkontroll etter denne paragrafen skal kommunedirektøren:

- utarbeide en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering*
- ha nødvendige rutiner og prosedyrer*
- avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik*
- dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig*
- evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll*

Videre arbeid

- Regelverksutvikling
- Videreutvikling av veiledning i samarbeid med embeter, fylker og kommuner
- Ønsker å komme i dialog med dere for hva dere trenger fra oss.
- KS/Hdirprosjekt om normerende produkter

HelseDirektoratet